Milliyet
Yakın Tarihimiz

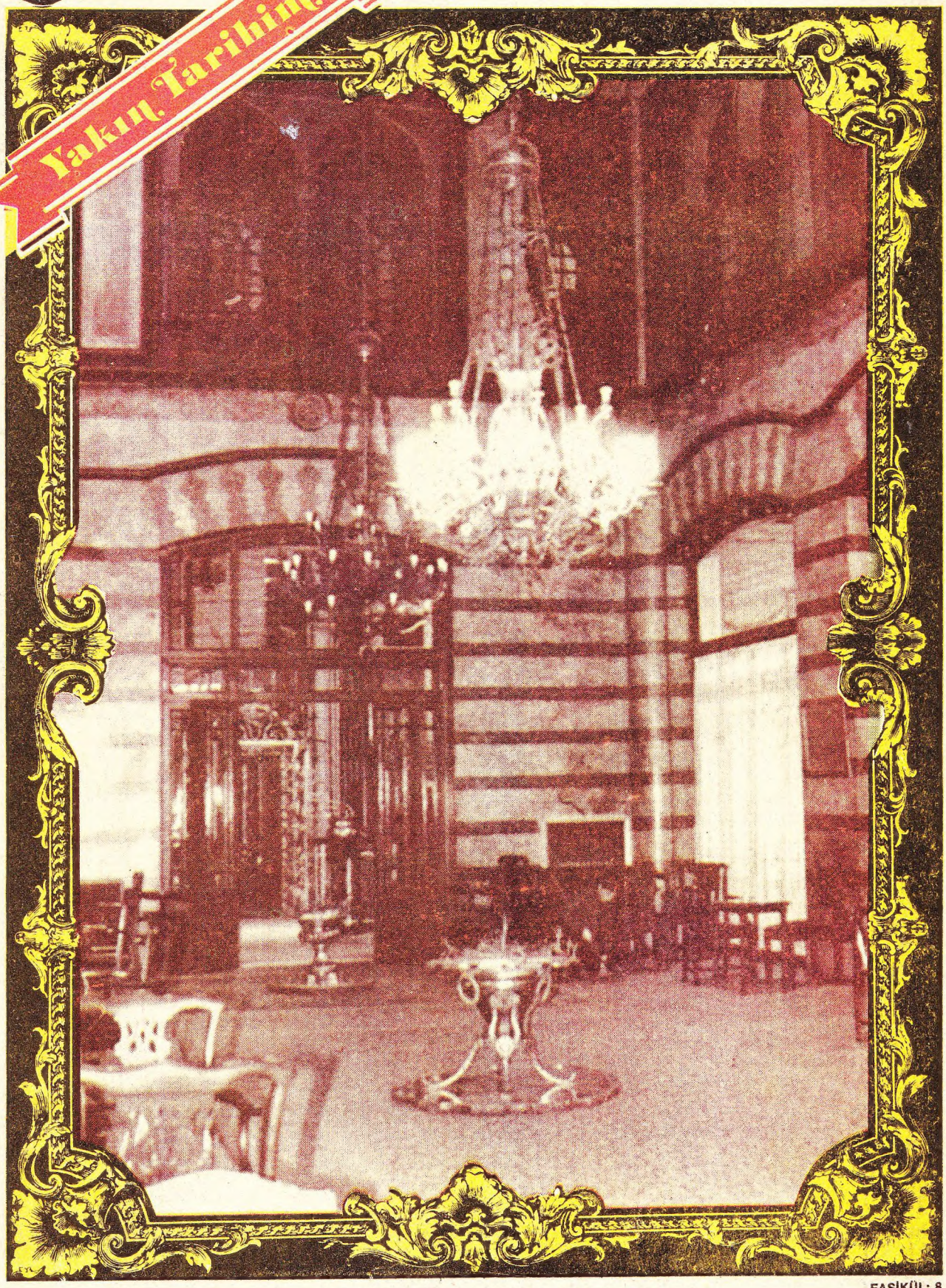

FASİKÜL: 8

PERAPALAS OTELİ

LEON BLUM

PORTRELER ?

Fransa'nın ilk sosyalist başbakanı olmuş ve iktidarda bulunduğu bir yıl içinde, tartışması bugün de devam eden "40 saatlik çalışma haftası"nı yasal zorunluluk haline getirmiştir.

1872'de, Alsaslı bir Musevî ailesinin çocuğu olarak Paris'te doğdu. Seçkin bir gazeteci olarak ün yaptı ve 1899'da, Jaures'in önderliğindeki Sosyalistler'e katıldı. İlk defa 1919'da milletvekili olacak ve 1925'te, Fransız Sosyalist Partisi liderliğine getirilecektir.

1936 yılında ise onu, "Halk Cephesi" hükümetinin başbakanı olarak iktidar koltuğunda görürüz. Haftalık çalışma süresini 40 saate indirmiş ve çeşitli sosyal içerikli kararlar almıştır. Ancak bu ilk başbakanlığı sırasında, hızlanan Alman silahlanması karşısında, Fransız endüstrisini bu yönde harekete geçirememiştir. 1938'de, kısa bir dönem yine başbakan olur ve hemen güvensizlik oyu ile devrilir.

Almanların Fransa'yı işgal etmesi ertesinde, Vichy yönetimi, 1940'ta onu tutuklar. 1942'de Riom'da yapılan duruşmasında, Fransa'nın yenilgisinden ve orduyu silahlandırmadığı için suçlanır. Usta savunması ile. suçlayanları sanık mevkiine oturtmayı başarır.

Ancak Almanlar Vichy'in de işgal edince, önce Buchenwald, sonra da Dachau toplama kamplarına gönderilmiştir. 1945 mayısında esirliği sona erer. 1946-47 arasında yine başbakan olur ve Fransız sosyalizminin ılımlı, reformist görüşlerinin "4'üncü Cumhuriyet Anayasası"na yansıması için çalışır. Pek çok kitabın yazarı olan bu devlet adamı, 1950'de ölmüştür.

JEAN JAURES

1859-1914 arasında yaşamış, sosyalist bir Fransız politikacısıdır. 1885'te Millet Meclisi'ne girmiştir. Fransa'nın ihtilalci geleneği üzerine oturttuğu sosyalizminin, Marksizm'den farklılığına özen göstermiştir. Kişisel özgürlüklere verdiği önem, doktrinci solun tepkisine yol açmıştır. Dreyfus davasında sanığı tutması ve anti-semitizmi savunanlara karşı durması ile dikkati çeken Jaures, 1914 temmuz'unda, bir suikaste kurban gitmiştir.

VICHY HÜKÜMETİ

1940'da Fransa'nın Almanya'ya yenilmesi üzerine, Millet Meclisi, bir kaplıca kenti olan Vichy'de toplandı. 10 temmuz 1940'da, yeni anayasa hazırlamak görevi de dahil, bütün yetkiler Başbakan Mareşal Petain'e verildi. Aynı gün Petain kendisini "Fransız Devlet Başkanı" ilan edecek ve 4 yıl süre ile, işgal edilmemiş bölgelerin tek yetkilisi olacaktır. Vichy'nin başkent olarak kabul edildiği bu dönemde, "düzen ve otorite" temel felsefe kabul edilmiş, "Emek-Aile-Vatan" üçlüsü üzerine bu felsefe oturtulmuştur. Sonunda Fransız faşistlerinin hâkimiyeti altına giren Vichy hükümeti, Fransa'nın "müttefikler"in eline geçmesi üzerine, 1944 temmuz'unda Almanya'ya taşınır ve Sigmaringen'de bir "sürgün hükümeti" kurarlar. Almanya'nın işgali üzerine de Vichy'ciler vatana ihanetle suçlanıp, yargılanırlar.

Bir önceki portre: Ali Fuat Cebesoy

Elâ Cemil

ANKARA BAŞKENT OLUYOR

İstanbul'dan başka bir kentin merkez olamayacağına karar veren Meclis, 2 yıl sonra Ankara'yı başkent yapmıştı...

«Ankara'nın tozu bize pudra gelir, burada kireçli su içeriz, ama düşmanın da canına okuruz»

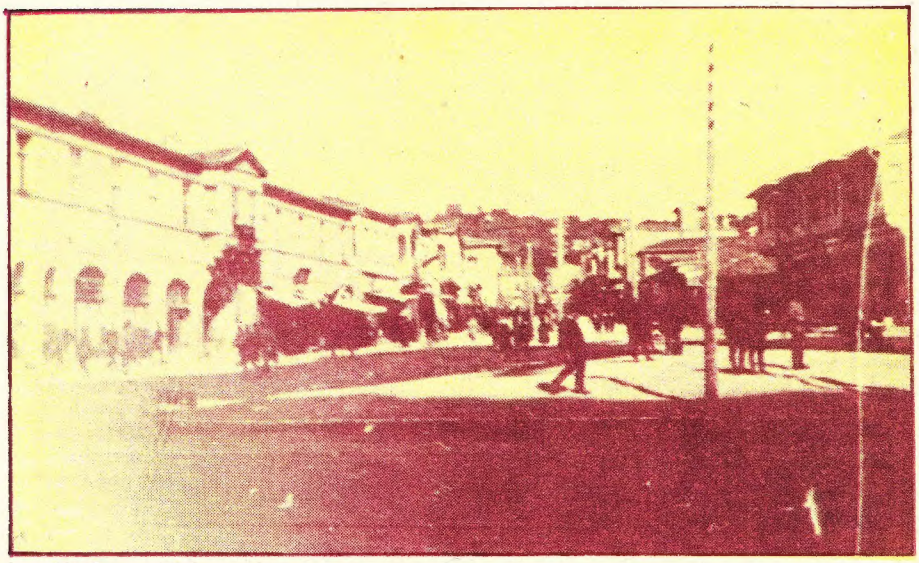

1. Dünya Savaşı sonunda alınan kararları uygulamakla görevlendirilen Anadolu ve Rumeli Müdafa-i Hukuk Cemiyeti Temsil Heyeti, Mustafa Kemal Paşa ile birlikte 27 aralık 1919'da, en uygun çalışma yeri olarak seçtiği Ankara'ya geldi. İlk meclisin burada toplanmasından sonra Ankara, Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümetinin merkezi oldu. Daha sonraki yıllarda Lozan Andlaşması gereğince İstanbul işgal kuvvetleri tarafından boşaltılınca, başkent tartışmaları yeniden başladı. Büyük Millet Meclisi 13 ekim 1923'te yaptığı toplantıda, Ankara'nın başkent olmasını kararlaştırdı ve bu karar Anayasa'ya da kondu.

ANKARA'nın Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin başkenti olması, 13 ekim 1923'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde büyük bir çoğunlukla kabul edilmişti. Ama bundan iki yıl önce aynı teklif, aynı Meclis tarafından reddedilmişti.

31 ocak 1921'de hükümet, devlet merkezinin İstanbul'dan alınarak başka bir vilayete götürülmesi için Meclis'e teklifte bulunmuştu. Uzun tartışmalardan sonra bu teklif geri çevrilmişti. İki yıl sonra ise İnönü ve arkadaşlarının, adını da belirterek "**Ankara**"nın başkent yapılması önerisi 13 ekim 1923'de kabul olunmuştu.

Ankara'nın başkent oluşunun ilginç bir öyküsü bulunuyor. Millet Meclisi'nde bu konuda yapılan görüşmeler de hayli ilgi çekicidir.

Yılların "**payitahtı**" İstanbul'un yerine başka bir yerin başkent yapılması düşüncesini benimsetmek pek kolay değildi. Mondros Mütarekesi hükümlerine uymayan İtilâf Devletleri'nin İstanbul'da her işe karıştığı günlerde, son Osmanlı Meclis-i Mebusan-ı'nın İstanbul yerine daha güvenli bir yerde toplanması düşünülmüş, bunun için Sivas, Konya, Bursa, Eskişehir gibi iller öne sürülmüş, fakat uygun bir yer üzerinde görüş birliğine varılamadığı için Meclis-i Mebusan yine İstanbul'da toplan-

ANKARA BAŞKENT OLUYOR

mış ve bilinen "**son**" ile karşılaşmıştı.

Daha sonra ilk Türkiye Büyük Millet Meclisi Ankara'da toplandığı halde, bu kentin devlet merkezi olması kabul edilmemişti. Çoğu kimsenin İstanbul'dan başka bir devlet merkezi düşünmediği gibi bir hava vardı.

Böyle düşünmeyenler ve İstanbul'un artık "**payitaht**" olmaktan çıkarılmasını isteyenler, Türkiye Büyük Millet Meclisi açıldıktan dokuz ay sonra 31 ocak 1921'de, Meclis Başkanlığı'na bir önerge vererek, bu yolda ilk adımı attılar. Önergede, ulusal hükümetin, "**Allah'ın inayetiyle İstanbul kurtarılsa dahi, artık sadece bir merasim merkezi olarak muhafaza edilmesi**" gerektiğinden söz ediliyor ve "**Milletin asıl istiklâl merkezini, hakikî faaliyet ve hükümet merkezini, fabrika ve resmî müesseselerini, Anadolu'nun sevkülceyşî** (stratejik) **bakımdan en emin ve muhafazalı bir yerine nakil ve vazeylemek lüzumunu, son harp tamamen ve kâmilen tezahür ettirmiş olduğundan**" Anadolu'da bir devlet merkezi arandığı bildiriliyordu.

Bu önergeden anlaşıldığına göre; Meclis açıldıktan 4-5 ay sonra, yani 1920 ağustos ayı sonlarına doğru, hükümet bu konuyu ele almış ve Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyaseti (Genelkurmay Başkanlığı) ve Millî Müdafaa (Savunma), İktisat ve Sağlık bakanlıklarını bu konuda araştırma ve hazırlık yapmakla görevlendirmişti.

Ulusal sınırlar ve savunma açısından harita üzerinde incelemeler yaparak, hükümet merkezi olabilecek yerleri belirlemek görevi Genelkurmay Başkanlığı'na verilmişti.

BAŞKENT İÇİN ARANAN NİTELİKLER

Ayrıca çeşitli alanlarda uzman kişilerden seçilecek bir komisyon oluşturularak, yeni başkentin saptanması ve hazırlıklarıyla uğraşması uygun görülmüştü. "**Payitaht Komisyonu**" için, o günün mevzuatına göre, hem Türkive Büyük Millet Meclisi'nin hem Hükümetin Başkanı olan **Mustafa Kemal Paşa**'nın imzası bulunan bir kararla, durum Meclis'e bildirilmiş ve komisyona katılmak üzere Meclis'ten üç milletvekili gönderilmesi istenmişti. Hükümet kararında, "**Payitaht Komisyonu**"nun yeni başkentin saptanmasında şu nitelikleri gözönünde bulundurması öngörülüyordu:

★ **Düşünülen merkezin, mümkünse deniz kıyısına karayolu ile bağlantısı bulunan bir yerde olması,**

★ Yurdun dört tarafına demiryolu bağlantısı imkânı bulunması,

★ **Elektrik üretilebilecek doğal ya da sunî şelalelere yakın olması,**

★ Çevrede kömür madeni yatakların bulunması,

Canik Mebusu Nafiz Bey soruyordu: «Bu merkez bir şehirdemi kurulacak yoksa açık, boş bir yerde yeniden mi inşaa edilecek?»

★ **Ormanlık bir alana yakın olması,**

★ Genel ihtiyaçları karşılayabilecek sulara sahip bulunması,

★ **Yerinin, havasının ve suyunun**

Cumhuriyetin ilânından sonra, Ankara'nın modern şehircilik kurallarına göre büyümesini hazırlamak üzere davet edilen şehirci mimar Jansen, bir plan hazırladı. 1930'lardan sonra uygulamaya konan bu plâna göre her istenen yerde inşaat yapılması önlenerek, şehir eski Ankara'nın özelliklerini yansıtacak şekilde geliştirilecekti. Ticaret alanlarının şehrin eski mahallelerinde kalması ve yönetim merkezinin Bakanlıklar çevresinde toplanması da bu plânın gereğiydi. Sonraki yıllarda plânın uygulanmaması sonucu günümüz Ankara'sı dağınık kurulmuş bir şehir görüntüsü vermektedir.

her bakımdan sağlığa elverişli ve güzel olması,

★ Büyük şehir kurulmasına elverişli topraklara sahip bulunması ve gerekli malzeme sağlanmasının mümkün olması,

★ **Medenî bir şehir için bunlardan başka gerekli görülebilecek hususların aynı şekilde varlığına dikkat edilmesi.**

Bu niteliklerin tümü bir yerin üzerinde toplanmadığı takdirde, bunların çoğunluğuna sahip bir yerin seçilmesi ve uygun görülmüştü.

Ancak ne var ki, çoğunluğu İstanbul'a tekrar kavuşmayı düşünen Millet Meclisi, bu kararı bir sürpriz olarak karşılamıştı.

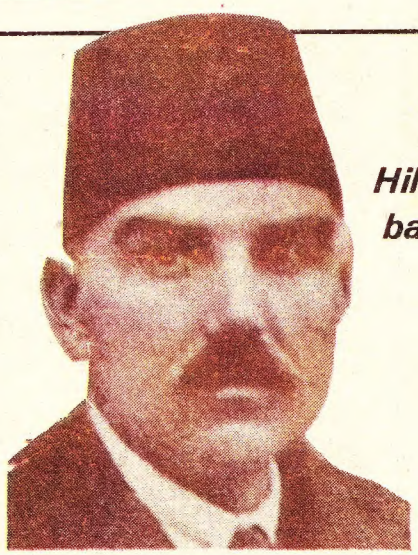

Bolu Mebusu Tunalı Hilmi Bey, İstanbul'dan başka başkent aramak «İslâm siyaseti bakımından müthiş bir facia olur» diyordu. İstanbul'a «ruhlar asırlardan beri bağlı»

«FATİH NASIL FETHETTİYSE...»

Maliye Bakanı Ferit (Tek) Bey'in hükümetin bu konudaki görüşünü ve kararın gerekçelerini açıklamasına ve Meclis'in de bir an önce bu yolda karar almasını istemesine rağmen, milletvekillerinin bu işi kolay, kolay benimsemeyeceği anlaşılıyordu.

Nitekim ilk itirazı yapan Kırşehir Mebusu Basri Bey:

"— Başka iş kalmadı mı?" diye sesini yükseltmişti.

Maliye Bakanı Ferit Bey bu itirazı şöyle karşılamıştı:

"— Başka işleri de görüyoruz. Bunu da önemli saydık. Yüksek heyetiniz bunu tasvip buyurduğu takdirde, üyelerinden birkaç kişinin bunu yapacak olan heyete katılmasını istiyoruz."

Erzurum Mebusu Hüseyin Avni Bey:

"— Hükumet bizden üç kişi istiyor, fakat evvelâ bu işe lüzum var mı, yok mu, onu konuşalım" diyordu.

Isparta Mebusu Hasan Hüsnü Bey'in itirazı ise şöyleydi:

"— Bugün düşmanla çarpışıyoruz. Bu durumda İstanbul'u bütün bütün mü unutuyoruz? Inşallah, Fatih nasıl fethettiyse, biz de öyle fetheder, eskisi gibi yine İstanbul'da oturur, orada hüküm süreriz. Biraz bekleyelim, acele etmeyelim. Böyle şeylere lüzum yok."

Konya Mebusu Vehbi Hoca'nın söyledikleri de şunlardı:

"— Henüz ne olacağımız malûm değilken, her işimiz bitmiş, paralarımız da varmış gibi, hem de önümüzdeki baharda yeni bir hükümet merkezi kurmaya kalkmak akıl kârı değildir. Bu hayalâttır efendiler!. Hükümet merkezi ne ile kurulur? Hem şimdi buna ne lüzum var? Hülyâ peşinde koşmayalım. Yok, fabrikaları filan emin bir yere nakletmek meselesi ise, o başka... O olur, mümkündür. Onu kabul ederiz ama, işte o kadar..."

Kayseri Mebusu Ahmet Bey şöyle konuşuyordu:

"— Böyle şey olmaz arkadaşlar!. Nereye gidiyoruz? Hükümet merkezine yer seçilecekmiş!. Olur mu böyle şey?.. Hükümet merkezimiz var bizim. Yok mu?.. Olmasa da, yeni bir hükümet merkezi için yer aramaya gidecek bir heyet Anadolu'yu dolaşmaya kalkarsa, hangi yerde daha fazla ikram, i'zaz görürse orayı seçer.

Esasen biz burada varken, biz burada bulunurken, tutup da Anadolu'ya heyet göndermeye ne lüzum vardır?.. Hepimiz Anadolu'yu karış karış biliyoruz. Hepimiz oralardan geldik, oraların çocuklarıyız. Anadolu'yu bizden iyi kim bilir?.. Meselâ ben Kayserili olmaklığım dolayısıyla, her türlü hissiyattan tecerrüt ederek, şimdi sırf ilmî, iktisadî, ticarî, coğrafî, siyasî bakımlardan ve Allah için söyleyeyim, bizim Kayseri'- daha mükemmel hükümet ve devlet merkezi bulunamaz. Bizim Kayseri Anadolu'nun tamamiyle merkezî bir

Lazistan Mebusu Ziya Hurşit Bey, «İstanbul'u geri alacağımızdan şüpheniz mi var? Başka yer arıyorsak Merih'e gidelim» dedi

Erzurum Mebusu Hüseyin Avni Bey, «Evvela bu işe lüzum var mı, yok mu, onu konuşalım» diyordu

ANKARA BAŞKENT OLUYOR

noktasında, en mükemmel yerindedir. Kayseri dururken, daha başka yer aramaya ne lüzum var arkadaşlar?"

«KAYSERİ BAŞKADIR...»

Kayseri Mebusu Ahmet Bey'in bu önerisine, Kütahya Mebusu Ragıp Bey:

"— Şimdi ben de Kütahya'dan başlarım haa Ahmet Byy!.. Sonra işin içinden çıkamayız" karşılığını verince, Ahmet Bey görüşünde israr etmiş:

"— Yok, yok! İçinden çıkılmayacak bir iş yok, demişti. Siz hele bir dinleyin canım. Kayseri başkadır, vallaha başbaşkadır! İnanmazsanız, işte burada Maliye Vekili'ne sorun, söylesin. Kayseri aynı zamanda, memleketin gümrük gelirinin üçte birini sağlar."

Canik Mebusu Nafiz Bey de şöyle bir soru ortaya atıyordu:

"— Bu merkez, bir şehirde mi kurulacak, yoksa açık boş bir yerde yeniden mi inşa edilecek?"

Karahisar Mebusu Memduh Bey ise yeni başkent girişimini siyasal bakımdan zararlı bulduğunu söylüyordu:

"— Müsaade buyurunuz, bu teşebbüs siyaseten zararlıdır. İstikbalimiz için beslediğimiz ümitlere uygun değildir. İstanbul gibi bir hükümet ve devlet merkezimiz varken, nasıl olur da ondan feragat ederiz. İstanbul'un 'Misak-ı Millî' hudutları içinde bulunduğunu unutuyor muyuz?"

Bolu Mebusu Tunalı Hilmi Bey,

Isparta Mebusu Hüsnü Bey: «İnşallah Fatih nasıl fethettiyse bizde öyle fetheder yine İstanbul'da hüküm süreriz»

girişimi İslâmî bakımdan bir facia olarak nitelemekteydi:

"— Arkadaşlar pek doğru söylüyorlar. İslâm siyaseti bakımından da pek müthiş bir facia işlemiş oluruz. Bu sebeple, ruhların asırlardan beri bağlı bulunduğu bir şehirden uzaklaşmak, büyük bir hata olur."

Maliye Vekili Ferit Bey, kendini tutamayıp:

"— Öyle ise, Meclis'i de götürüp orada oturtsanıza!' diye Tunalı Hilmi Bey'in sözünü kesmişti.

Bolu Mebusu Tunalı Hilmi Bey ise sözlerini şöyle sürdürmüştü:

"— Görüyorsunuz Maliye Vekili'nin karşılığını. Meclis'le beraber, gidin İstanbul'da oturun bakalım, diyor. Bugün oturmazsak, yarım behemehal oturacağımızı unutuyor. Yoksa İstanbul'dan ümidimizi kestik mi? Allah bana Anadolu'da bir İslâm merkezi ve Osmanlı payitahtı kurmak zorunda kalmayı nasip etsin."

Meclis Başkanlığı'na verilen önergede «Allah'ın inayetiyle İstanbul kurtulsa dahi sadece bir merasim merkezi olarak muhafaza edilmesi» isteniyordu

Hilmi Bey'in "Etsin, etsin" sesleriyle karşılanan bu konuşmasından sonra Lâzistan Mebusu Ziya Hurşit Bey söz alarak şunları söylüyordu:

"— Ben de teklifi kat'iyen muvafık bulmuyorum. İstanbul 'Misak-ı Millî' hududu içindedir. Hükümet ise şimdi: 'Bunu istirdat etsek bile' diyor. Yani geri alacağımızdan şüphesi mi var ki, başka yer arıyor? Başka yer arıyorsak, ne duruyoruz, Merih'e gidelim! Büyük Petro Rusya'yı tesis ederken muharebe içinde idi. Öyle iken payitahtını İsveç'ten aldığı Neva Nehri kıyılarında kurdu."

Maliye Vekili Ferit Bey atıldı:

"— Bugünkü payitahtı nerede?"

Ziya Hurşit Bey devamla:

Kayseri Mebusu Ahmet Bey, başkent olarak Kayseri'yi önrince Kütahya Mebusu Ragıp Bey, «Şimdi ben de Kütahya'dan başlarım haa, Ahmet Bey!» dedi

"— Moskova'ya göçmesinin sebebi başkadır. Benim milletim geri gitmeyecek, daima ileri gidecektir. Ama fabrikaları filan İstanbul'dan başka bir yerde yapabiliriz. Almanya'da da, Fransa'da da zaten böyledir. Fabrikalar hükümet merkezinden uzaktadır. Bu olabilir, buna bir şey denemez."

Kars Mebusu Basri Bey:

"— Arkadaşlar, hislere kapılmayalım, mesele memleketin idaresi, selâmeti meselesidir" diye konuşmasına başlarken sözleri:

"— Değildir!' sesleriyle kesilmiş, Basri Bey şöyle devam etmişti:

"—Değildir! senin için hissiyat meselesi olabilir. Fakat ne olursa olsun, hükümet, bugün meseleyi buraya getirmekle hata etmiştir. Bu, ancak beş sene sonra düşünülebilecek bir meseledir. Şimdi bunu bırakalım, asıl görülmesi gereken mühim işlerimize gelelim."

Sonunda Meclis Başkanı Cemalettin Arif Bey:

"— Müzakereyi kâfi görenler ellerini kaldırsın" demiş ve eller kalkmıştı. Büyük çoğunlukla görüşmelerin yeterliliği kabul edilmişti. Hükümet teklifinin reddini isteyen önergeler yağıyordu. Bu arada, Yozgat Mebusu Süleyman Sırrı Bey'in şu önergesi okundu:

"Siz burada niçin toplandınız? diye soranlara verdiğimiz ilk cevap, 'Payitaht ve Hilâfet makamının istirdadı içindir' oluyor. Hal böyle iken, şimdi istirdadı için uğraştığımız bir yeri ihmal ederek, yeni baştan hükümet merkezi aramaya kalkışırsak, kavlimizi fiilimizle yalanlamış oluruz. Bu sebeple, hükümet fabrikalarını istediği yerlere kurmakta muhtar bulunmak üzere, payitaht hususundaki nokta-i nazarının redddini teklif ederim."

Sonuçta, hükümet teklifi çoğunlukla reddedilmişti.

İKİ YIL SONRA

Aradan iki yıl geçmişti.

9 ekim 1923 salı günü, Halk Fırkası grup toplantısında, aynı konunun mutlaka karara bağlanacak biçimde yinelendiği görüldü.

Bu kez, yeni bir hükümet merkezi için yer "aranmıyor" idi, bu yer "bulunmuş" idi ve "Ankara" idi.

İsmet Paşa ile arkadaşları doğrudan doğruya başkent için Ankara'yı önermişlerdi.

Buna tek tük "Sıvas, "Erzurum" ve "Kayseri" gibi değişiklik önerilerinden başka itiraz olmamıştı. İsmet Paşa şunları söylüyordu:

"— Memleketimizin her tarafını müdafaa etmek mecburiyetindeyiz. Bu işte takip etmemiz gereken siyaset de, kendi kendimize istinat etmektir. Bunun için de merkezimizin, vatanımızın orta yerinde olması lâzımdır. Vatanımızın ortası da Ankara'dır.

Burası, gerçi bugün birçok medeni vasıtalardan mahrum ise de, biz burayı hükümet merkezi yapmakla, cihana karşı mücadelemizde daima, her türlü zorluklara galebe edeceğimizi ilân etmiş olacağız."

Bu konuşmadan dört gün sonra, 13 ekim 1923'te Meclis'e tek maddelik şu yasa teklifi sunulacaktı:

"Türkiye Devleti'nin makarr-ı idaresi Ankara şehridir."

Meclis'in ilgili komisyonlarından geçen teklif, Genel Kurul'da görüşülmeye başlandığında ilk itiraz Gümüşhane Mebusu Zeki (Kadirbeyoğlu) Bey'den gelmişti:

"— Akdeniz ile Karadeniz'in birleştiği noktada tabiatın bütün güzelliklerleriyle bezenmiş İstanbul şehrine olan iğbirarımızın (gücenikliğimizin) manasını bir türlü anlayamıyorum. İstanbul, memleketin en büyük ticaret ve fikir merkezidir. Bahsedilen siyasî ve askerî mahzurlardan hiçbiri de vârit değildir."

Hatibin "iğbirar" sözünü protesto eden mebuslardan Celal Nuri Bey şunları söylüyordu:

"— İstanbul ancak, Avrupa, Asya ve Afrika'da yerleri olan muazzam Osmanlı İmparatorluğu'nun merkezi olabilirdi. Hadiseler, yeni Türkiye Devleti'ne merkez olarak Ankara'yı göstermektedir. Bundan sonra İstanbul'un iktisadî bakımdan geliştirilmesine çalışmalıyız. Esasen orayı ihmal edecek değiliz. Fakat devlet merkezi, düşman toplarından uzak olmalıdır."

Bolu Mebusu Tunalı Hilmi Bey, buna da karşı çıkarak:

"— Yanlış iş yapıyorsunuz. Demek ki, Ankara'ya çekilerek, İstanbul'u Hilâfet makarrı yapmış İslâm âlemine terketmiş oluyorsunuz" derken bu sözleri:

"— Hayır! Terketmiyoruz! Terkedemeyiz" sesleriyle kesiliyordu.

Kütahya Mebusu Besim (Atalay) Bey şöyle bağırıyordu:

"— Zafer yıldızı Ankara'da doğmuştur. Işığını da buradan neşredecektir. Ama Ankara'nın Türkçe olmayan ismini de değiştirmeliyiz. İstanbul'un gayr-i millî çevresi tamamiyle dezenfekte edilmedikçe oraya gidemeyiz."

Konya Mebusu Vehbi Hoca: «Şimdi buna ne lüzum var hülya peşinde koşmayalım»

Bu sözlere Istanbul Mebusu Hamdullah Suphi (Tanrıöver) Bey:

"— Her yerde kötü adamlar yetişir, İstanbul'u kötülemeyin" karşılığını veriyordu.

Besim Bey'in cevabı da şöyle oluyordu:

"— Maksadım İstanbul halkını kötülemek değildir. Kimleri kastettiğim malûmdur. Biz Ankara'da yaşıyacağız. Buranın tozu bize pudra gelir. Burada kireçli su içeriz, ama düşmanın da canına okuruz."

Daha sonra, görüşmelerin yeterliği önergesi kabul edilmiş ve ardından oya sunulan Ankara'nın başkent olması teklifi de yirmi muhalif oya karşı büyük bir çoğunlukla karar altına alınmıştı.

İsmet Paşa: «Vatanımızın ortası Ankara'dır»

صولت ایشندی جناح قلبه بر دیرده
اهل اسلامك ایکی خصم قویسی بر دهه

لکن اسدار الهی بشوب اردو نزه
اولدی هر بر نفری قلبه بولار بر دهه

عسکر اولور لرك بیشکه عزمنده
عجزنی ایلدی اوراك نهایتده شمه

قدر وحیثیتی پایمال اولدیغه ایندی فرار
قلب اسلام نفوذ ایلمکه کلشکمه

فیا قوب سجده شکرانه (رشاد) ایدوعا
ملك اسلامی خدا ایلیه دائم شاه

Sultan Reşat'ın Çanakkale için yazdığı gazel

SAVLET ETMİŞTİ ÇANAKKALE'YE BAHR Ü BERDEN
KADR Ü HAYSİYYETİ PÂYMÂL

LÂKİN İMDAD-I İLÂHİ YETİŞİP ORDUMUZA
OLDU HER BİR NEFERİ KAL'A-I PULÂD-BEDEN

ASKER EVLÂTLARIMIN PİŞGEH-I AZMİNDE
EYLEDİ ACZİNİ İDRÂK NİHAYET DÜŞMEN

KARD-Ü HAYSİYYETİ PÂMLÂ OLARAK ETTİ FİRAR
KALB-I İZLÂMA NÜFUZ EYLEMEYE GELMİŞ İKEN

KAPANIP SECDE-I ŞÜKRÂNA 'REŞAD' EYLE DUA
MÜLK-I İSLÂMI HÜDÂ EYLEYE DÂİM ME'MEN

Çanakkale Zaferi'nden sonra tüm yurtta bir bayram sevinci yaşanmaya başladı. Caddelere taklar kuruluyor, kutlamalar düzenleniyor ve camilerde şehitlerin ruhları için hatimler indiriliyordu.

Edebiyat dergileri şairlerin Çanakkale için yazdıkları şiirlerle dolu idi. Dergilerin yanı sıra gazetelerde ve diğer yayın organlarında da kutlama yazıları ve şiirler yer alıyordu.

Zaferi kutlayan şairler arasına, dönemin padişahı Mehmed Reşad da katılmıştı. O günlerde yayınlanan **"Harp Mecmuası"**nın ekinde yer alan padişahın Çanakkale Gazeli, tüm yurda dağıtıldı.

Gazelin yayınlanmasından sonra, edebiyatçılarımız arasında günümüzde bile süren bir tartışma başladı. Şairlerin bir kısmı şiirin Yahya Kemal tarafından yazıldığını ve padişahın imzası ile yayınlandığını ileri sürerken, bir kısmı da padişahın şiiri bizzat yazdığını savunuyordu.

Yıllar sonra Yahya Kemal'in bu şiir üzerine yaptığı 'tahmis' yani her iki mısraya yeni mısralar eklemesi ve gazelin padişaha ait olduğunu açıklaması da tartışmaların günümüze kadar gelmesini önleyemedi.

Perapalas'ta bomba patlayınca İstanbul'un 10 gazetesi kapatıldı

Sofya'daki İngiliz Elçisi, Almanların, Balkanlar'a inmesi üzerine Türkiye'ye gelmişti. Perapalas'ta kalacaktı. Ama bir bomba oteli harap etti.

Cumhuriyet

in Milleti Sulhu Matemle Karşilad

ariciye Nazırı Rus şartlarını kabule niçin mecbur olduklarını anlatırken halk ağlaşıyordu, bayraklar yarıya indirilmişti

Meclisin muahedeyi tasdik edip etmediği henüz malûm değil

Fin ordusu mütareke filen baslayıncaya kadar siddetle çarpısarak Rusları puskürttü

Roma mülakatının icyuzu

İtalya, Avrupanın yeniden teşkilinde hakkının tanınmasını istemis

Dünyada derin akisler

Finlerin nihayet kuvvete boyun eğmeğe mecbur edilisleri tesir uyandırdı. Isvecin hareketi siddetle tenkid ediliyor

İngiliz, Fransız hava kumandanları gittiler

Istanbulun ihtiyaçları

Vali, dün Parti Grupunda toplanan İstanbul meb'uslarına bu hususta uzun izahat verdi

"Afrodit" in doguruduğu davalar silsilesi

O günlerde Cumhuriyet gazetesi... Olaydan tek satır haber yok...

ALMANLAR Balkanlar'a inerken, bütün ülkeler huzursuzdu. İşgâlin kokusunu alan elçiler, bulundukları ülkeleri terkediyorlar, daha dost buldukları başkentlere gidiyorlardı. 1940 yılı önce Balkanlar'daki İngiliz elçilerinin İstanbul'a gelişlerine neden olacaktı. 1941'de ise Moskova'daki Alman elçisi Kafkaslar'dan, Berlin'deki Rus elçisi de Balkanlar'dan Türkiye'ye gelecekti. Böylece Türkiye 1940-41 yıllarında elçilerin sığındıkları ülke olmuştu.

1940 ilkbaharında Alman orduları Bulgaristan ve Romanya'yı kontrolları altına almışlardı. İngiltere bu durumu bir çeşit işgâl gördüğü için elçilerini ve kolonisini bu ülkeden çekiyordu. Önce Romanya'daki İngiliz Elçisi Sir Reginald büyük bir grupla İstanbul'a geldi.

PERAPALAS'TA PATLAMA

11 mart 1941 günü Sofya'daki İngiliz Elçisi Rendall, karısı, kızı, elçilik görevlileri ve bir grup İngiliz kolonisiyle birlikte İstanbul'a gelecekti. Türk Sıkıyönetimi Orsent Ekspresi'nin duracağı Sirkeci Garı'da ve ekibin kalacağı Perapalas Oteli'nde gerekli önlemleri almıştı.

İngiliz Elçisi Rendall'ın kalacağı Perapalas Oteli o günlerin en güzel otellerinden biriydi. Park Otel'de Marmara görünüme seçenler, Tokatlayan'da İstiklâl Caddesi'nde piyasa yapanları seyrederdi. Fakat, Perapalas'ta İstanbul'u, Haliç'i ve camileriyle tanırlardı. Pera, Beyoğlu demekti. Bu nedenle de Perapalas'ın manası, "Beyoğlu'nun sarayı" anlamına geliyordu.

Orient - Express (Doğu Ekspresi) tren seferleri başlayınca İstanbul'un otel sorunu ortaya çıkmıştı. Avrupa'nın zenginlerini istendiği gibi ağırlayacak bir otel yoktu. Bu durum karşısında bu

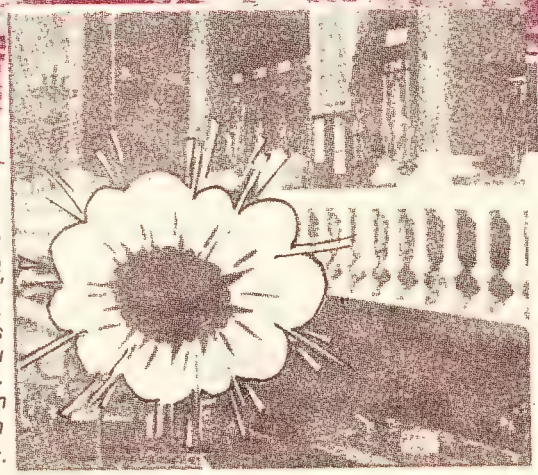

Perapalas, İstanbul'un en güzel otellerinden biriydi. Pera, Beyoğlu demekti. Perapalas da "Beyoğlu'nun sarayı" anlamına geliyordu. Yukarda Perapalas Oteli'nin ilk açıldığı günlerdeki görüntüsü. Yanda ise otelin içinde bombanın patladığı yer.

treni düzenleyen Wagon - Lee Şirketi İstanbul'da o günler için çok modern bir otel inşaatına girişti. Böylece "Perapalas" kuruldu.

Otelin kurulduğu 1890 yıllarında İstanbul'da elektrik yoktu. Avrupalıların lambayı yadırgamamaları için de otele jenaratör kondu.

Otel İstanbul'un iş

Otel İstanbul'un işgâl günlerinde de önemli yerlerden biri olmuş, işgâl kumandanlığı ve işgâl görevlileri buraya yerleşmişti. Hatta Atatürk Anadolu'ya gitmeden önce sık sık buraya gelir ve işgâl kumandanlığı görevlileriyle burada konuşurdu.

Cumhuriyetin kurulmasından sonra, Beyrut Türkleri'nden olan Emin Kemal Paşa'nın oğlu Misbah Muhayyeç, burasını 600 bin altın liraya almıştı. Birçok siyasî toplantılara sahne olan bu otelin tarihinde talihsiz Balkan Paktı çabaları da vardı. Balkan ülkelerinin sorumluları bu otelde kalıyorlar, otelin geniş salonlarında görüşmeler yapıyorlardı. Ama bu uzun toplantılarda olumlu bir sonuç alınamamıştı. Yıllarca İstanbul'un sayılı oteli olarak kalan Perapalas İngiliz elçisine yapılan sabotajdan sonra bir süre kapanmıştı.

Semplon Ekspresi, saat tam 21.00'de Sirkeci Garı'na girdi. Büyükelçi, Türk ve İngiliz görevlileri tarafından karşılandı, sonra da İstanbul Konsolosluğu'na [illegible] bir araba ile Perapalas [illegible] Elçinin dayanaklıler ise, [illegible] Tepebaşı'ndaki Alp Otel'inde kalacaklarını.

Bendell, saat 21.15'de Perapalas Oteline geldi. Elçi, bir viski içmek için [illegible] odasına [illegible] Ancak elçiliğe ait [illegible] merdivenler [illegible] sahibi çıkmamıştı. Saat 21.35'de birdenbire bir patlama işitilmişti. Valiz patlamıştı. Valizin yanında bulunan dört kişi o anda ölmüştü. Bunların ikisi polisti...

Aynı anda bu otelin birkaç yüz metre ilerisinde de bir başka valiz dikkat çekecek ve içi açılarak bakılacaktı. Bu valizde de bir bomba vardı. Fakat hemen bomba zararsız hale getirilecek ve patlamayacaktı.

Perapalas'ta patlayan bomba acaba neden konmuştu. Bu konuda Bulgar yetkililer üzerlerine hiçbir sorumluluk almıyor ve şöyle diyorlardı:

"İngiliz elçisinin Sofya'dan hareketinden önce elçiliği koruyan polis görevlilerinin sayısı artırılmıştı. Hatta buraya bir polis noktası da kurulmuştu. Karanlık bastıktan sonra elçilik binasına kimse alınmıyordu. Büyükelçi, elçilikten Sofya Tren İstasyonu'na gidinceye ykadar da valizlerin kontrolu, İngiliz görevliler tarafından yapılmıştı. Hatta büyükelçi, Bulgar polisinden gördüğü yakın ilgi nedeniyle görevlilere 500 leva armağanda da bulunmuştu.

Üstelik büyükelçi, Kral Boris'in özel treniyle Sofya'dan ayrılmıştı."

İngiliz elçisi ise Bulgarlara bu düşüncelerini Dışişleri Bakanlığı'na verdiği raporda şöyle yalanlıyordu:

"Sofya'dan ayrılmadan önce İngiliz elçilik görevlilerinin bagajları arasına, dost olmayan bazı ajanlar tarafından bombalı bir valiz konduğu âşikârdır. Suikastı düzenleyenlerin treni bile havaya uçurmaları düşünmüş olabilirler. Bombalı çantaların trenin Sofya'dan hareketinden önce İngiliz elçiliğinde bagajları arasına konduğu gerçektir."

Haber Türk basınında 12 mart 1941 günü kamuoyuna duyurulmuştur. Ancak Cumhuriyet gazetesini okuyanlar bu olaydan habersizdi. Çünkü sıkıyönetime karşı çok duyarlı olan bu gazete, olayın yayınlanmaması konusunda komutanlıktan bilgi almıştı. Sıkıyönetim haberin yayımlanmasını istemiyordu:

13 mart günü Cumhuriyet dışında İstanbul'da hiçbir gazete yayımlanmamıştı. Cumhuriyet'te ise şöyle bir haber vardı:

"Sıkıyönetim den [illegible]

13 mart 1941 [illegible] İstanbul'da Perapalas Oteli'nde [illegible] nusunda polis [illegible] yazılar bulunduğu [illegible] İstanbul'da yayımlanan [illegible] Vatan, Hakikat ve Halk [illegible] Vakit, Tan, [illegible] Akşam ve [illegible]

Namık Kemal saraydan oğlunun Avrupa'da okutulmasını istedi

Namık Kemal'in torunu Cezmi, dedesinin ünlü eserinin adını taşıyordu. Çocuk yaştayken müzik alanında büyük yeteneği olduğunu belli etmişti. Fakat ders aldığı Belçikalı kadın öğretmene olan aşkı yüzünden genç yaşta kendini vurarak hayatına son verdi.

Abdülhamit Ali Ekrem'i Mabeyin Kâtipliği'ne getirerek, hem himayesine hem de gözaltına almış oluyordu

NAMIK Kemal'in tek oğlu, Ali Ekrem Bolayır'dır (1867-1937). O doğduğu zaman, Kemal Avrupa'daydı. Babası Mustafa Asım Bey, bu doğumu müjdeleyen mektubunda, ona konulacak adı da Namık Kemal'den sormuştu. Namık Kemal, Recaizade Mahmut Ekrem'i çok sevdiğinden, gurbette doğan bu oğluna Ekrem adını verdi. Ali Ekrem, çocukluğunu kısmen babasının, kısmen dedesinin yanında geçirdi. Bir aralık, hemşiresi Feride ile eniştesi Rıfat Bey'in evinde kaldı. Tahsiline Arapça ve Farsça lisanıyla, hususî hocalar yanında başladı. Batı'yı görmüş olan Namık Kemal, oğlunu Avrupa'da okutmak ve Batılı yetiştirmek istiyordu. Oysa, sürgün hayatı ve maddî imkânsızlık, bu arzusunu engelliyordu. O sıralarda yurt dışında tahsile gitmek, umumiyetle sarayın bilgisine, hatta müsaadesine dayanırdı. Avrupa'ya tahsile gönderilecekler, saray tarafından seçilecek olurlarsa, masrafları Hazine tarafından karşılanırdı. Namık Kemal için, tek oğlunu Avrupa'da okutmak büyük bir gaye idi ama, bunu sağlayacak maddî varlıktan mahrumdu. Çareyi, Saray'a müracaatta buldu ve oğlunun Avrupa'da tahsil ettirilmesini rica etti.

II. Sultan Abdülhamit, Namık Kemal'in arzusunu yerine getirmedi ama, onu tatmin için Ali Ekrem'i Mabeyin Kâtipliği'ne, yani Saray'daki bürosuna, tâyin ettirdi. Bu suretle, Namı Kemal'in oğlunu, bir nevi hem himayesine, hem de gözaltına almış oluyordu. O devirde mabeyin kâtipliği, diğer memuriyetlerden üstün sayılıyordu. Ali Erem, bu vazifeye tâyin edilirken, Namık Kemal de Sakız'da ölümle pençeleşiyordu. Nitekim, o sıralarda vefat etti.

Ali Ekrem Bey, bir taraftan Saray'da kâtiplik yapıyor, bir taraftan da H. Nadir takma adı ile manzumeler yazıyordu. Gerçi yazdıkları, babası ayarında değildi, fakat Namık Kemal'in oğludur diye itibar görmekteydi. Pek nâzik, muaşeret usullerine fazlasıyla vâkıf, münevver bir Bâbıâli efendisi idi. Saray'da uzun müddet kâtiplikten sonra Kudüs Mutasarrıflığı'na tâyin olundu. Şimdiki Akdeniz'deki adaların çoğu o zaman bizimdi. Bu adalar valiliğini yaptı. 1908 inkılâbından sonra, Namık Kemal'in oğlu hakkındaki görüşlerde İttihatçılar ikiye ayrıldılar. Bir kısım ittihatçı idareciler onun azline gittiler. Büyük kabine zamanında Ali Ekrem, aynı vazifeye iade edildi. Daha sonra İstanbul Edebiyat Fakültesi'nde profesörlük yaptı; bu arada Galatasaray Sultanisi'nde, Askerî liselerde edebiyat dersleri okuttu.

Ali Ekrem, Yıldız Sarayı'nda mabeyin kâtibi iken, Mısırlı Celâl Paşa'nın kızı Celile Hanım'la evlendi. İlki erkek, diğer üçü kız dört çocuğu oldu.

AİLENİN İLK KURBANI: CEZMİ'NİN İNTİHARI

Namık Kemal'in, Ali Ekrem'den olan ilk torunu, 11 mart 1896'da doğdu. İsmini, Mehmet Kemal Cezmi koydular. Cezmi, Namık Kemal'in ünlü bir eserinin adıdır. Ali Ekrem, babası Namık Kemal'in kendisi hakkında Avrupa'da tahsil yaptırmak arzusunu oğlu Cezmi için uygulamak istedi. Onu Namık Kemal'e lâyık bir torun olarak yetiştirmek arzusundaydı. Cezmi'nin musıkide büyük kabiliyeti vardı. Mektep sıralarında verdiği konserler, onu küçük bir yıldız olarak belirtiyordu.

Cezmi, evvelâ İstanbul'da Türk ve yabancı mekteplerde okutuldu, sonra İsviçre'ye gönderildi. Orada bilgisini ve tahsilini ilerletmekle kalmadı, musiki sahasında ün yapacak bir kabiliyet olarak yurda döndü. İstanbul'da da hususî surette müzik derslerine devam etti. O zaman Ali Ekrem Bey, Boğaz'da Arnavutköy'de oturuyordu. Cezmi'nin müzik hocası Belçikalı evli bir kadındı. O da Büyükada'da otururdu. Cezmi'ye ders vermek için bazen evlerine gelir, bazen de Cezmi onun evine giderdi. İşte ne olduysa bu sıralarda oldu! Müzik nağmeleri içerisinde genç talebe ile, ondan çok yaşlı, çoluk çocuk sahibi hoca arasında başlayan aşk alevi, Cezmi'nin kalbini ve kafasını yakmaya başladı. Belçikalı kadın, Cezmi'nin kendisine olan bu çocukça meylini biliyor, onu kırmadan münasebetlerini normal şekilde devam ettirmeye çalışıyordu. Ruh sıkıntıları içerisinde sinirleri bozulan Cezmi, bu kadını, kocasından bile kıskanmaya başladı.

CEZMİ, MÜZİK SESİ ARASINDA DOĞAN AŞKINI YENEMEDİ. ÇOK HASSAS VE BİRAZ HASTA RUHLUYDU. 6 MART 1917 GÜNÜ ENİŞTESİNİN TABANCASINI ALARAK İNTİHAR ETTİ. CEZMİ SON ANLARINDA, OLAYIN GERÇEKTEN İNTİHAR OLUP OLMADIĞINI ANLAMAK İÇİN KENDİSİNE SORULAR SORAN MÜDDEİUMUMİYE, «BEN ÖLÜMDEN KURTULMAK DAHİ İSTEMEM» DEDİ

1899'da doğan mavi gözlü güzel Masume, 1917 yılındaki kısa süren evliliğinden sonra ikinci evliliğinde de aradığını bulamamış, mutlu olamamıştı. 1926 yılında üçüncü kez evlendi.

Müzik sesi arasında doğan bu aşkı, Cezmi yenemedi. Çok hassas ve biraz da hasta ruhluydu. 6 mart 1917 günü, Şişli'de, eniştesi o zamanki Âyan Reisi Menemenlizâde Rıfat (Menemencioğlu) Bey'in evinde, onun tabancasını ele geçirerek intihar etti. Yakında oturan Doktor Aristidi Paşa, ilk imdada koşanlardan oldu. Cezmi'yi yaralı olarak Şişli Çocuk Hastanesi'ne kaldırttı. Bütün İstanbul çalkalanmıştı. İntiharın sebebini tahkik için adlî merciler işe el koydular Kendisine doktorsüsü vererek tahkikatı yürüten müddeiumumî, Cezmi'nin ölmek üzere bulunduğu dakikalarda ona birçok sualler soruyordu. Tahkikatın aydınlatılması bakımından intihar sebebini soran selâhiyetli memura Cezmi, gözlerini kapatarak şu son sözleri söyleyebildi:

— Beyefendi, ben hayatımla uğraşıyorum, sizi doktor zannettim, can çekişen bir gence böyle bir sual sorulur mu? Ben ölümden kurtulmak dahi istemem!

Cezmi, intihar teşebbüsünden iki gün sonra hastanede öldü. Büyük bir cenaze merasimi yapıldı. Namık Kemal'in oğlundan olan ilk torunu, genç yaşta toprağa verildi. Bu cenaze merasimini başta gözleri yaşlı olarak devrin sadrazamı Sait Halim Paşa ile Talât Bey (Paşa), Maliye Nazırı Cavit Bey ve Hüseyin Cahit Bey gibi İttihat ve Terakki'nin tanınmış kişileri takip ettiler. Cezmi'nin fecî şekilde hayatına kıyması, Namık Kemal ailesini perişan etti. Zavallı babası şair Ali Ekrem, bu felâket karşısında, Recaizade Mahmut Ekrem'in genç yaşta ölen oğlu Nejat için yazdığı mersiyelere benzeyen manzumeler yazarak kendini avutmaya çalıştı.

Ali Ekrem Bolayır'ın ikinci kızı Selma Bolayır 1923 yılında Amerika'ya gitti. Hayatını orada sürdüren Selma Bolayır'ın çeşitli kitapları yayımlandı.

Namık Kemal ailesindeki bu erken yaprak dökümü, bu kadarla kalmadı. Ali Ekrem'in mavi gözlü güzel kızı Masume, yaptığı kısa süren iki evlilikten beklenilen saadete erememişti. Üçüncü bir evlenişle Kahire'ye gelin gitti. Orada, 28 yaşındayken tifodan öldü.

Masume, 1899 yılında dünyaya gelmişti. Namık Kemal'in oğlundan olan, ilk kız torunuydu. Doğduğu zaman, babası Ali Ekrem Bey, Mabiyen Kâtipliğinde çalışıyordu. Bu doğum padişaha duyuruldu. Sultan II. Abdülhamit, yavruya Ülviye Şükriye adını verdi. Nedense, daha sonra aile, bu adı benimsemeyip Ayşe Masume'yi uygun buldu.

Masume, 6 yaşındayken, Şehzade Kemalettin Efendi'den Türkçe dersleri alarak tahsiline başladı. Bir aralık, Rodos'ta Sörler Mektebi'nde okudu, daha sonra 1912 yılında Harbiye'deki Fransız Kız Mektebi'ne devam etti. Değişik tabiatlı, hassas bir kızdı. Tutumu, hayatın dikenli yollarında desteksiz yürüyebilecekmetanette değildi. Yetişme çağına gelince, halazadesi Numan Bey'le evlendirilmesi aile arasında söz konusu oldu. Fakat bu mevzu, sözde kaldı. Masume, 1917 yılında kısa süren bir evlilikten sonra ikinci evliliğini yaptı; ondan da ayrılarak ruhunun sükûneti için ailesi tarafından kısa bir müddet Berlin'e ve Paris'e, oradaki yakın dostlarının yanına gönderildi. Avrupa'dan dönüşte Masume üçüncü izdivacını, annesinin akrabasından Topuzzade Tevfik Bey'le 1926 yılında yaptı ve Mısır'a gitti. Orada hastalandı ve 28 yaşını bitirdiği sırada tifodan öldü.

NAMIK KEMAL AİLESİNDEKİ ERKEN YAPRAK DÖKÜMÜ CEZMİ İLE BİTMEDİ. ARADIĞI MUTLULUĞU İKİ EVLİLİĞİNDE DE BULAMAYAN MASUME 1926 YILINDA TOPUZZADE TEVFİK BEY'LE EVLENEREK MISIR'A GİTTİ. AİLE MASUME'NİN ÖNÜNDE YENİ BİR HAYAT YOLUNUN AÇILDIĞINI DÜŞÜNDÜĞÜ SIRADA GENÇ KADIN TİFOYA YAKALANDI. MASUME 28 YAŞINI BİTİRDİĞİ GÜNLERDE BU HASTALIKTAN ÖLDÜ

Namık Kemal'in oğlu Ali Ekrem'den son torunu Beraat Bolayır.

Şair baba, 20 yaşında bir oğul kaybetmenin çöküntüsünden sonra, 28 yaşında ilk kızının ölümü ile büsbütün ezildi. Bu iki acıyı, hatıra defterinde şu kıta ile dile getirdi:

Yavruların annesine dedim ki
İki kalbe az gelirdi bir mezar...
Yalnız kalsın (Cezmi) senin kalbinde,
Kalbimde de (Masume)'nin kabri var.

Ali Ekrem, talihsiz bir baba olarak, uğradığı felâketlerin acısını hafifletmek için ömrünün son senelerinde geniş dost muhitleri seçmişti. Bir aralık,, kendisini edebiyata ve biraz da içkiye verdi. İç sıkıntısını gidermek için aldığı içki de onu hayata bağlayamadı. 1937 yılında sessiz sedasız aramızdan ayrılıp gitti. Eşi Celile Bolayır da 1953 yılında öldü.

Namık Kemal'in — oğlu Ali Ekrem'den olan— iki kız torunu hayattadır. Bunlardan 1902 doğumlu Hatice Selma Bolayır, uzun yıllardan beri Amerika'dadır ve oraya yerleşmiş gibidir. Amerika'ya ilk defa 1923 senesinde giden Selma, arada Türkiye'ye muhtelif defalar gelmişse de tekrar Amerika'ya dönmüştür. Orada İngilizce üç mühim kitabı yayınlanmış ve büyük okuyucu bulmuştur.

Namık Kemal'in oğlundan olan son torunu, aile arasında, Küçük Beraat namı ile adlandırılan Fatma Beraat Bolayır'dır. Halen İstanbul'da, Şişli'de mütevazi bir apartman dairesinde, acı tatlı aile hatıraları ile baş başa yaşamaktadır. Hayatını tamamen hayır işlerine, fakir ve kimsesiz çocukların kültür hizmetlerine bağışlamıştır.

«Bizi çok seven Golç Paşa»

OSMANLI Devleti'nin son döneminde dış politikaya egemen Alman yanlısı hareketler, 1. Dünya Savaşı'nda tam bir Alman hayranlığına ve Türk ordularının bile Alman komutanların yönetimine verilmesine dönüştü.

1836'da ünlü Alman Feldmareşali Von Moltke'den sonra 1883'de General Von Der Goltz, bir "Düzenleme heyeti"yle İstanbul'a geldi ve Genelkurmay İkinci Başkanlığı'na atandı.

1895'e kadar bu görevde bulunan ve kendisine "Golç Paşa" denilip büyük hayranlık duyulan General Colmar Von Der Goltz, 1914'de Türkiye'ye ikinci gelişinde önce Genel Karargâh, sonra da 1. Ordu Komutanı oldu. 1916 yılında Bağdat'ta öldüğünde, o dönemin Türk basınında fotoğrafları yayınlandı ve çalışmalarını övücü yazılar yer aldı.

Halbuki aynı Golç Paşa, Almanya'ya gönderdiği mektuplarında Türkiye'den ve Türk ordusundan söz ederken, gerçek amacını başka türlü anlatıyordu:

"...Bu askerler üzerinde doğrudan etkimizi kullanarak Osmanlı ordusunun yönetimini öncekinden daha çok ve artık elimizden bir daha geri alınamayacak biçimde ele geçirebileceğiz."

Bismark'a yazdığı bir mektubunda da Bazı Osmanlı paşalarına verdiği rüşvetlerden söz ederken; "...Birçok general dostumuzdur, düzenli bir şekilde kendilerine ayrılan paralarını almaktadırlar" demek saygısızlığını gösterecektir.

حرب مجموعه‌سی

يل — ١ | صاي — ٨

رجب ١٣٣٤ | نيسان ١٣٣٢

استانبول و ولايات ايچون پوسته اجرتيده داخل اولديغى حالده بر سنلق اشتراك بدلى ١٥ غروش

نسخه‌سى: ٢٠ پاره

ادارهخانه: استانبول — جغال اوغلى قابالى فرون سوقاغى نومرو ٦ (تلفون ١٨٥٤)

اودبسه‌كونده‌رجيقلار عسكر ومحاربه‌دن بحثايدر رساله مصوره

بزى چوق سوه‌ن وبو سوكى اوغرنده طپراغمزده اردومزك باشنده جان ويره‌ن بيوك عسكر غولچ پاشا

« سوك رسمى »

"Harp Mecmuası", nisan 1916 sayısında Golç Paşa'nın son fotoğrafını kapak yaptı ve şöyle bir resimaltı kullandı: "Bizi çok seven ve bu sevgi uğrunda toprağımızda, ordumuzun başında can veren büyük asker Golç Paşa"

70 YIL ÖNCESİNİN MAĞAZA İLANLARI

شهبال

بەیکر تجارتخانەسی

MAISON BAKER

اك قديم و اك مشهور انكليز تجارتخانەسی

بك اوغلنده نومرو ٢٤١ ، ٣٧٠

تكيه جاده سنده نومرو ٥٠٠

BEKER TİCARETHANESİ

MAISON BAKER

EN ESKİ VE TANINMIŞ
İNGİLİZ MAĞAZASI

Beyoğlu, numara 241, 380
Tekke Caddesi, numara 500
Sirkeci, Yeni Postahane Caddesi, 76

Saray müteahhidi, veliahd Yusuf İzzeddin Efendi hazretleri ile Osmanlı subaylarının terzisi.

Erkeklere, kadınlara, çocuklara mahsus fanilâlar, çoraplar, İngiliz eşyaları.

Beker Ticarethanesinde yalnız iyi mallar satılır.

Müşterilerimiz bundan emin olabilirler.

Kauçuktan yapılmış eşyalar, sonbahar ve kış mevsimleri için ayakkabılar.

İngiliz ve Amerikan malı gayet rahat ve hafif yeni lastik kaloşlar.

Fiyatlar uygundur.

Osmanlı ülkesinde yalnız Beker Ticarethanesinin temsilcisi olduğu Emerson, Panriçyan, Bristol, Prenses vs. Amerikan ve İngiliz fabrikalarının yapmış olduğu potin ve iskarpinler.

Erkek, kadın ve çocuklar için her türden, yeni getirtilmiş, içerisine su geçmeyen emprime paltolar.

Yirminci yüzyılın başlarında yayınlanan dergiler incelendiğinde, bazı büyük mağazaların ilânları görülüyor. Askerî yayınlarda Alman kumaşlarından yapılmış üniformaların, magazin dergilerinde ise Fransız mobilyalarının, Alman yemek takımlarının ve İtalyan ayakkabılarının reklâmları yer alıyordu. 1909 tarihli bu ilân günümüzde de süren dış tüketim mallarına olan ilginin o dönemde de yüksek düzeyde bulunduğunu gösteriyor. Ayrıca ilânlar günün koşullarına göre değişik kitlelere seslenen bir şekil alıyordu.

Baskı: Milsan Basın Sanayii A.Ş. Veb Ofset Tesisleri
Tel: 76 47 31 - 76 58 50 - 77 19 14